

A Húsvét-sziget múltjának vallatása

Balázs Géza - 2018. 12. 01.

A húsvét-szigeti kutatások fő ösztönzője Thor Heyerdahl norvég fölfedező és világjáró, aki makacsul ragaszkodott ahhoz az elképzeléséhez, hogy a Földnek van egy régebbi történelme is (ezt követte az ugyancsak magányos gondolkodó Várkonyi Nándor is a Szíriat oszlopaiban). Heyerdahl ezt a nézetét a Húsvét-szigetre is rávetítette. Mai tudásunk szerint a Húsvét-szigetet nyugatról a polinézek telepítették be, s minden valószínűség szerint a továbbiakban nem volt kapcsolatuk másokkal (sem nyugati, sem keleti irányban). Erős bizonyítékok jelzik a nyugati (óceániai, polinéz hatást). Ám utalnak gyenge jelek keleti, azaz dél-amerikai (Peru felől jövő) hatásokra is.

Húsvét-szigeti szobor

Egy dán kutatás 27 húsvét-szigeti őslakos génállományát vizsgálta. Szerintük a sziget lakói 19-23 generációval ezelőtt, vagyis nagyjából 1300 és 1500 között kapcsolatban álltak a dél-amerikai őslakosokkal. A ma élő húsvét-szigeti őslakosok génjei 76 százalékban polinéziai, 8 százalékban őslakos amerikai és 16 százalékban európai eredetet mutatnak (a

sziget lakói csak 1850 környékén kezdtek vegyülni az európaiakkal). Az eredményekből két lehetséges forgatókönyv következik: vagy a sziget lakói mentek Dél-Amerikába, vagy az amerikai indiánok a Húsvét-szigetre. A kutatók szerint valószínűbb az első változat, ugyanis a szigetről jóval könnyebb elérni a kontinenst, mint fordítva. A Húsvét-szigetről indulva egy több hetes tengeri út árán viszonylag biztosan elérhetőek Dél-Amerika partjai, azonban onnan indulva a sziget egyszerűen túl kicsi célpont ahhoz, hogy könnyedén fellelhető legyen. Ezért lehetséges az is, hogy az első európai felfedező csak csupán viszonylag későn, 1772-ben kötött ki a szigeten. (Forrás: Múlt-Kor. <https://mult-kor.hu/a-husvet-sziget-oslakosai-elhajozhattak-del-amerikaba-20141027>)

A 20. század első felében a kolumbiai San Augustín közelében föltárt kőszobrok stílusa hasonlít egy kicsit a húsvét-szigetiekre (igaz talán más polinéziai kőszobrokéra is), éppen ezért a tájat elnevezték Dél-Amerika Húsvét-szigetének. De különbség is van: a húsvét-szigeti szobrok arca merev, rezzentelen (egy írás szerint robotszerű), míg a San Augustín-i szobrok (eddig 328-at találtak) változatosak, s közös jellemzőjük a vastag ajkak mögül előugró Drakula-fog.

Kolumbia: San Augustín

Heyerdahl úgy gondolta, hogy a polinézeket megelőzték a Dél-Amerikából érkezők, de azután őket beolvasztották

(leigázták?) a polinézek. Vagy még nagyobb csavarral: a polinézeket a fejlett a perui tengerészek hozták (rabszolgának?) a Húsvét-szigetre. Minden valószínűség szerint nem így volt, az azonban nyilvánvaló, hogy a Földnek ez a legelzártabb jellegű területe (szigete) a kultúra és nyelvi különfejlődés leghosszabb ideig való példáját jelenti. 1000-1600 éven keresztül a húsvét-szigeti kultúrát vagy semmilyen külső hatás nem érte, vagy csak elenyésző... (Véletlenül odatévedt és visszamenni nem tudó hajó...)

A különfejlődés végül tragikus véghez vezetett: elpusztították az egykori édeni környezetet, a sziget által nyújtott természeti lehetőségeket elpazarolták, felélték, eljutottak a kipusztulás szélére. És menekülés nem volt, mert köröskörül csak a több ezer kilométeres óceán, hajót pedig – fák híján – már nem tudtak készíteni. (A kipusztulást azután a fölfedezésük végezte be újfajta betegségekkel, valamint a maradék őslakosok rabszolgának elhurcolásával). Egy adat szerint a 19. század végén már csak 77 őslakó élt a szigeten. És maradt csaknem 1000 kőszobor, 230 kőtalapzat (ahu), sziklarajzok (petroglifák), néhány kőház, barlang, valamint egy kései népszokás, a madárember-kultusz...

A madárember kultusza talán annak a vágnak a szimbóluma, hogy kivágták az utolsó fát, eltűntek a madarak. Ismerős ugye Rachel Carson Néma tavasz című könyvének megrázó föltételezése: lesz egyszer egy tavasz, de nem lesz benne madárhang, talán őt is Húsvét-sziget ihlette meg). Eltűntek a madarak, fa híján jó hajóink sincsenek már, milyen jó lenne valahogy elszabadulni, éppenséggel elrepülni a szigetről... De foglyok vagyunk, nem lehet.

Ahu, moai, pukao

Rapa Nui szobrai tragikumot árasztanak. Eddig 887-et számláltak meg belőlük. Három stíluskorszakot mutatnak:

görgetegfej; négyszögleges, emberforma oszlop; térdelő alak. Különböző magasságúak, súlyúak. Nincs köztük két teljesen egyforma alak. Merev, komor tekintetűek. Némelyiknek a szemét is restaurálták (korallból volt), szemgolyója a magasba néz. Magas rangú ősök, főnökök (síremlékei)? (Polinéziában a nagy, embert ábrázoló fa- és kőszobrok faragása másutt sem ismeretlen; a kolumbiai San Augustín szobrai is sírok – szarkofágok – fölött állnak.) Főleg férfiak, de nők is, sok esetben nemtelenek (nem dönthető el a nemük). A tengerparti szobrok talapzaton (ahu) állnak – háttal a tengernek. 313 ahu van a szigeten, a kidolgozottabbak az inka építészetre emlékeztetnek. A szobrok (moai-k) tömzsik, „törzsszobrok”, törzs-láb egybefolyik, kezük a törzs alá ér, némelyiknek talpa is kivehető. (A kezüket a hasukon tartó tömzsi szobrok, emlékeztetnek leginkább a kolumbiai San Augustín-i sírszobraira. Nemcsak engem, Thor Heyerdahlt is.) A parti szobrok többségének a fején vörös vulkáni kőzetből készült díszkorona (pukao), csekély elképzelésünk van, hogyan is teheték azokra a szobrokra, amelyeknek a felállítása is kétséges számunkra. A Ran Rakanu vulkánnál lévő kőbányában több száz féligkész-kész szobor van, többnyire nem talapzaton, némelyik eldőlvé, földbe süppedve... Mintha a nagy szoborkészítést és szállítást valami véletlen folytán egyszer csak abbahagyták volna. A Ran Rakanu vulkánnál lévő szobrok ellentétei a parton lévőeknek: csontsovány, beesett arcaik kidolgozottabbak, hosszú nyakuk van, és a test többi része (ha van) a föld alatt.

Irracionális halmozás

Örök kérdés, hogy a húsvét-szigetiek miért kezdték el faragni szobraikat, miért faragtak egyre többet és nagyobbakat, miért nem elégedtek meg néhányval és kisebbel. A „halmozás” talán valamilyen versenyre utal. Talán egymást akarták

túllicitálni. Talán sok szabadidejük volt, és nem tudták másutt levezetni energiáikat. És nem törődtek a szállítás nehézségeivel sem. A húsvét-szigetieknek sem állt rendelkezésére sem ló, semmiféle teherhordó állat, de még a kereket sem ismerték. Az ősi, Kolumbusz előtti Dél-Amerikában ugyanez volt a helyzet. Csodálni való érdekesség, hogy ezzel szemben kerekes gyermekjátékokat ismertek. Én is fényképeztem egy kerekes gyermekjátékot a santiagói prekolumbián múzeumban. Van tehát kerekes játék, de nem használták a kereket teherszállításra...

A legnagyobb húsvét-szigeti kőszobor a Paró, ma Ahu te Pita Kuránál található. 10 méter magas, 3,2 m széles, súlya 82 tonna. Csak a koronája (pukaója) 12 tonna. Ő is eldőlvé, kétfelé törve fekszik, vörös pukaója elgurult. A szobrok ledöntése máig kérdés. Nem nagyon veszik figyelembe, hogy a moaik többsége háttal a tengernek, közvetlenül a tengerparton van, s például az 1960-as chilei földrengés után 8 m-es cunami keletkezett, amely a Húsvét-szigeten Tongariki 15, egyenként 30 tonnás kőszobrát ledöntötte, összetörte, s volt, amelyiket 150 méterre elsodort. (A szobrokat később helyreállították, ma ez a sziget legszebb szoborcsoportja.) És ilyen cunami nem lehetett korábban? Igaz, vannak szobrok a sziget belsejében is, és azok is le lettek döntve.

A világ sok részén találkoztam az irracionális halmozással. Ilyen a piramisok halmozása szinte mindenhol; a maja birodalomban egymás mellett sorakoznak a trópusi erdőben a templompiramisok, Burmában a bagani fennsíkon százával-ezrével a sztúpák... Az emberiség mindenhol egyforma, és a magatartása mindenhol kiismerhetetlen.

Foglyok voltak: körös-körül csak a
tenger

A rapanuiak szájhagyománya

A Húsvét-szigetet 1722. április 5-én holland hajósok fedezték fel. De nem tudhatjuk, hogy korábban nem kerültek-e oda hajók. Az első tudományos leírás Cook kapitány 1774. évi látogatásához kapcsolódik. A 19. században perui kalandorok a szigetről ezernyi embert hurcoltak el rabszolgának, s csak nagyon kevesen kerültek vissza. A „felfedezőkkel” együtt érkező járványos betegségek pusztították a lakosságot, egy adat szerint, amikor a 19. század végén Chiléhez került a sziget, már alig 100 őslakos élt. A tudományos felfedezők, kutatók folyton vallatták a helybélieket: mik ezek a szobrok, kit ábrázoltak, hogy szállították (tőlük tudjuk, hogy „lábon billegtették”, de vajon tényleg?), s ajkukról jegyezték le a rapanui nyelvet, melyről nyelvészek megállapították, hogy időszámításunk után nem sokkal szakadt le a polinéz nyelvekről. Kész csoda, hogy ma is élnek született rapanuiak, s él a nyelvük is.

Nincs hozzászólás!

Your Email address will not be published.

Comment

Name*

Email*

- Save my name, email, and website in this browser for the next time I comment.

Hozzászólás küldése

This site uses Akismet to reduce spam. [Learn how your comment data is processed.](#)

© 2025 e-nyelvmagazin.hu. All rights reserved.